

Рівень ґрунтових вод у цих зонах залягає на глибині до 3 м від поверхні землі, тобто досягає розташування основної частини підземних комунікацій і підвалів будинків і споруджень. У межах зон підтоплення спостерігаються деградаційні процеси перезволоження, заболочування і засолення ґрунтів.

Таким чином, в умовах сучасної системи землекористування стан ґрунтово-земельних ресурсів області продовжує погіршуватися через їхнє нераціональне використання, порушення і забруднення, скорочення обсягів природоохоронних робіт, невиконання державних програм підвищення родючості ґрунтів.

Література:

1. Біланчин Я. Ландшафтно- і ґрунтово-екологічні наслідки зрошення в степовій зоні півдня України. /Я. Біланчин //Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць. В 3-х т. – Київ-Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – Т.3. – С.71-73.
2. Ґрунтові ресурси Херсонської області, їхня продуктивність та раціональне використання /В.А. Демьохін, В.Г. Пелих, М.І. Полупан, В.А. Величко, В.Б. Соловей – К.: Колобіг, 2007 – 132с.
3. Довідка про стан реформування земельних відносин та ефективність використання земельних ресурсів. – Держкомзем України: Херсонське обласне управління земельних ресурсів. – Херсон, 2001.
4. Мальчикова Д.С. Земельно-ресурсний потенціал Херсонської області і проблеми його раціонального використання /Д.С. Мальчикова // Зб. наук. праць. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил НАН України, 2003. – С.115-122
5. Чорний С. Г. Схиліві зрошувальні агроландшафти: ерозія, ґрунтоутворення, раціональне використання. /С. Г. Чорний – Херсон: Борисфен, 1996. – 170 с.

СІМЧЕНКО С. В., ПОЛЬОВА І. С.

ВПЛИВ ПРИРОДНИХ ТА АНТРОПОГЕННИХ ФАКТОРІВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ ПІВНІЧНОГО ПРИСИВАШСЯ

Актуальність дослідження ґрунтового покриву Північного Присивашся зумовлена тим, що ґрунт зазнає значних перетворень внаслідок антропогенної діяльності, наслідками якої є вторинне засолення ґрунтів, вітрова ерозія, зменшення вмісту гумусу в ґрунті, що в свою чергу призводить до того, що ґрунти Північного Присивашся швидко втрачають свої позитивні властивості при нераціональному сільськогосподарському використанні. Тому, покращення родючості цих ґрунтів потребує аналізу раніше отриманих даних та використання їх в подальших дослідженнях. Також необхідно вивчити характерні

особливості формування каштанових солонцюватих, лучно-каштанових солонцюватих ґрунтів та солонців каштанових, що дасть можливість зрозуміти основні причини засолення ґрунтів досліджуваної території, що на даному етапі розвитку є значною перешкодою у їх сільськогосподарському використанні.

Характеристика регіону дослідження. Досліджувана територія знаходиться в південній частині Причорноморської низини і являє собою степну рівнину. Відповідні геолого-геоморфологічні умови зумовили формування ґрунтів на важко-суглинистих лесах рівнинного рельєфу.

Головним типом ґрунтів являються темно-каштанові залишково-слабо й середньо солонцюваті у комплексі з солонцями на лесових відкладеннях.

На знижених Присиваських рівнинах з близьким (3-5 м) заляганням підґрунтових вод і на периферії глибоких подів з аналогічною гідрогеологією поширені лучно-каштанові солонцюваті ґрунти у комплексі з солонцями лучно-каштановими. Каштанові солонцюваті ґрунти розташовані вузькою смугою в Присивасько-Причорноморській зоні Лівобережжя та по узбережжю Сиваша. На відміну від темно-каштанових, каштанових, ґрунти не створюють суцільних масивів, а залягають у комплексі з солонцями каштановими [3].

Клімат Північного Присивашся помірно-континентальний з відносно високими літніми температурами повітря, короткою зимою та різко виявленою посушливістю. В цілому для клімату Північного Присивашся характерним є недостатня зволоженість, значні теплові ресурси, тривалий вегетаційний період. Клімат формується під переважним впливом континентальних повітряних мас помірних широт, а також трансформованих тропічних і арктичних мас повітря. Основна частина атмосферних опадів, що випадають на території району досліджень, пов'язана з океанічними масами повітря помірних і тропічних широт. Загалом кліматичні умови сприятливі для розвитку сільськогосподарського виробництва, проте наявність негативних природних факторів (зокрема недостатня кількість опадів, нестійкість зволоження, існування тривалих бездощових періодів, невисока відносна вологість повітря, за високих температур літніх місяців) викликає низьку забезпеченість продуктивною вологою сільськогосподарських рослин.

Випаровуваність в два і більше разів перевищує кількість атмосферних опадів. Це сприяє встановленню непромивного типу водного режиму і накопиченню водорозчинних солей у ґрунтах, а також, як негативний наслідок, значної посушливості клімату є вітрова ерозія. Проте, незважаючи на несприятливі кліматичні умови, територія Північного Присивашся є дуже добре сільськогосподарсько освоєною територією, як наслідок – надмірно висока розораність. В результаті залучення солонцюватих ґрунтів до ріллі, морфологічна будова їх профілю набуває певних змін. В солонцях утворюється орний шар, що

складається з гумусово-ілювіального, ілювіального і частково ілювіального горизонтів. При цьому потужність самого ілювіального горизонту зменшується на 5-10 см. Щорічне розорювання призводить до посиленої взаємодії ґрунтів з атмосферою, поширюється вітрова та водна ерозія ґрунтів. Безпосереднім наслідком розорювання є трансформація механічного складу ґрунту [1, 4].

Також однією із основних причин трансформації ґрунтового покриву досліджуваної території є зрошування - підведення води на поля, що відчувають нестачу вологи, і збільшення її запасів у шарі ґрунту. Меліорація земель належить до найбільш важливих засобів підвищення сільськогосподарського виробництва, послаблення його залежності від несприятливих природно-кліматичних умов. В повній мірі це стосується і до умов Північного Присивашся, розташованого в посушливій зоні, у зв'язку з чим тут після будівництва Північно-Кримського каналу широкого розвитку набули зрошувальні меліорації. У зв'язку з тим, що вода є одним з найбільш активних міграційних середовищ, вивчення впливу зрошення на міграцію речовин в ландшафтах цього району є актуальним завданням [2].

При зрошенні відбувається прискорене вивітрювання первинних мінералів, якщо вони містяться в ґрунті. При хімічному вивітрюванні частина вивільненого кальцію і магнію разом з вивільненим натрієм може вимиватися в підґрунтові води, підвищуючи їх мінералізацію. Зрошення впливає на хімічні властивості ґрунту ще й тому, що в зрошувальній воді і в намулах завжди міститься та чи інша кількість солей. За даними Б.І. Лактіонова, О.П. Сафонова і П.Н. Лазера (1987), повторне засолення зрошуваних земель півдня України відбувається при використанні для поливів мінералізованих вод (1,5-3 г/л), при неглибокому (менше 2 м) заляганні підґрунтових вод з мінералізацією понад 3 г/л, а також у місцях розвантаження іригаційно-ґрунтових вод. Під впливом тривалого зрошення в ґрунтовому вбирному комплексі помітно підвищується абсолютний вміст обмінних іонів натрію і магнію і знижується кількість обмінного кальцію (Лактіонов Б.І., 1987) [1,2].

Серед найбільш поширених негативних наслідків зрошення (антропогенно спровокованих), що спричиняють деградаційні процеси у ґрунтах є підняття рівня підґрунтових вод і пов'язані з цим розвиток процесів підтоплення та вторинно-іригаційного засолення.

Також в дослідженнях останнього часу все більше уваги приділяється виявленню впливу розорювання і сільськогосподарського використання ґрунтів на вміст і якісний склад органічної речовини. При цьому йдеться як про зменшення запасів органічної речовини, так і про її накопичення. Меліоративна оранка призводить до істотних змін організації гумусового профілю та вмісту гумусу солонцевих ґрунтів. При проведенні такого обробітку верхня гумусована частина ґрунтового профілю переміщується на деяку глибину, тому в перші роки після його проведення відмічається зниження вмісту гумусу в орному шарі на 15-20

%, тоді як в більш глибоких шарах (30-60 см) відбувається збагачення органічною речовиною на 40-80 % [5].

Опис досліджень. Для визначення сучасного стану ґрунтового покриву нами було проведено ряд досліджень емпіричного та розрахункового характеру, для чого використовувались статистичні дані Новотроїцького райуправління водогосподарства та зрошувальних систем, проведено спостереження кліматичних умов регіону, визначення морфометрії території дослідження та аналіз ґрунтового покриву за зрошувальними та незрошувальними розораними та нерозораними ділянками. Дані дослідження проводилися впродовж двох років та дали змогу дійти певних висновків щодо антропогенного фактору як самостійної одиниці впливу на трансформацію ґрунтового покриву регіону дослідження, визначити роль кліматичного фактору та екзогенних процесів у зміні характеристик ґрунтового покриву орних земель Новотроїцького району шляхом співставлення даних, отриманих в результаті емпіричних досліджень та статистичних даних.

Територія Північного Присивашся є зоною типчаково-ковилової та полиново-типчаково-ковилової рослинності з біомасою 6-15 т/га та щорічним опадом 2-8 т/га, що пояснює значний вміст органічної речовини в ґрунті.

Отже, проведений порівняльний аналіз сучасного стану ґрунтового покриву та результатів досліджень кінця 20 століття, можна дійти наступних висновків:

- трансформація ґрунтового покриву території Північного Присивашся відбувається як під впливом природних, так і антропогенних факторів;
- посушливий клімат зумовлює засолення ґрунтів та поширення, внаслідок значного розорювання території, вітрової ерозії;
- меліоративні заходи призводять до механічної та хімічної трансформації ґрунтового покриву, а також – до вторинно-іригаційного засолення ґрунтів.

Література:

1. Балюк С.А. Використання солонцевих ґрунтів України / С.А. Балюк, Г.В. Новікова, Н.Ю. Гаврилович // Вісник аграрної науки. – 2001. – № 10. – С. 12-15.
2. Балюк С.А. Сучасна еволюція зрошуваних ґрунтів: екологічні проблеми та шляхи їх вирішення / С.А. Балюк, В.Я. Ладних, Н.Ю. Гаврилович, О.А. Носоненко, М.А. Захарова, Л.І. Мошник, А.А. Лісняк, О.М. Дрозд // Вісник аграрної науки. Спец. Вип. – 2006. – №4 – С.60-63
3. Геологія з основами мінералогії: навч. посібник / [Д.Г. Тихоненко, В.В. Дегтярьов, М.А. Щуковський та ін.]; за ред. Д.Г. Тихоненко. – Харків, 2002. – 297 с.

4. Ермолаев М.М. Трансформація родючості солонцевих ґрунтів Лісостепу України під впливом меліорацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. с.-г. наук за спеціальністю 06.01.03 «Агроґрунтознавство і агрофізика»/ М.М.Єрмолаєв. – Київ, 2002. – 39с.
5. «Звіт відділу водозабезпечення Новотроїцького району» за період 2012-2014 р.р.

СУХОРУКОВА С. О.

АНАЛІЗ ПРИРОДНИХ УМОВ УЗБЕРЕЖЖЯ ХЕРСОНЩИНИ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Актуальність теми: Херсонська область розташована на півдні України. Надзвичайно важливою її ознакою є широкий вихід до Чорного та Азовського морів. Узбережжя області значно розчленоване затоками, лиманами, бухтами зручними для розташування морських портів. Все це повинно сприяти розвитку морського транспорту і судноплавства.

В морській транспортній системі Херсонської області діє два міжнародні морські порти в м. Херсоні та м. Скадовську і два морських портопункти – в місті Генічеську та селищі Хорли Каланчацького району.

Загальна характеристика узбережжя Херсонщини. На півдні Херсонська область омивається водами Чорного і Азовського морів, узбережжя яких значно розчленовані затоками, бухтами та лиманами, які практично не замерзають. Загалом берегова смуга України перевищує 2,8 тис. км., з них приблизно 650 км припадає на узбережжя Херсонщини [1].

В її межах виділяється значна кількість заток: Ягорлицька з максимальною глибиною 12 м і середньою глибиною – 3,5 м, Тендрівська – західна частина якої відносно глибоководна, так глибини плавно нарастають від 4 – 5 м до 15 м. Східна частина затоки мілководна, біля північного берега глибини не перевищують 1м. Джарилгацька затока мілководна. Максимальна глибина затоки дещо перевищує 8 м, середня глибина становить 3,5 м. Також мілководною затокою являється Утлюцький лиман на Азовському узбережжі області із максимальною глибиною біля 8 м, при пересічні глибині 2,1 м [1].

Характерними для берегової смуги області є піщано-черепашкові акумулятивні утворення – коси (коси-острови). Найбільш значними з них є Тендрівська, Джарилгацька, Бірючий острів та інші.

Особливості морського транспорту. Широкий вихід до Чорного й Азовського морів є надзвичайно важливою рисою транспортно-географічного положення. Берегова лінія області досить розчленована зручними затоками, лиманами, бухтами, придатними для спорудження портів. Все це сприяє розвитку морського судноплавства, завдяки чому